

פר' וישב תש"פ | גליון מס' 166

עין יצחק

פינת ההלכה השבועית

מאת מרן הראשון לציון

הגאון רבי יצחק יוסף שליט"א

בעל ה'ילקוט יוסף'

כתיבה: הרב מרדכי גור | עריכה: הרב יצחק קורלנסקי

נשים בהדלקת נרות חנוכה

מהי חובת הנשים בנר-חנוכה? | באיזו תקופה החל מנהג הדלקת נרות חנוכה בבית-הכנסת? | מכח מה הונהג הדלקת נרות חנוכה בכותל המערבי? | עד כמה חמור איסור שינוי מנהגי ישראל? | חובת השמירה מפני קלי-דעת פורצי-גדר

הרמב"ם, ונתקן מאוחר יותר, כדי לפרסם את הנס, לאחר שהגויים אסרו על היהודים להדליק נרות חנוכה בחוץ והיה סכנה בדבר, וכל האנשים הדליקו בביתם, וירד כח הפרסומי ניסא, ובתחליף לזה נהגו להדליק בבית הכנסת כדי להשלים את הפרסומי ניסא. וטעם נוסף לזה, שההדלקה בבית הכנסת באה להוציא ידי חובה את אותם האורחים הבאים לבית הכנסת שאין מדליקין עליהם בביתם, וגם אין להם נר חנוכה להדליק. ומנהג זה מובא להלכה בשו"ע (סי' תרעא ס"ז).

הדלקת נרות חנוכה בכותל המערבי

ובכותל המערבי הנהיגו מזה למעלה מ-50 שנה, להדליק נרות חנוכה ברחבת הכותל, והוא מדין הדלקת נרות חנוכה בבית הכנסת, כי לכותל המערבי יש דין קדושה, ובודאי שגם לענין זה דינו כבית הכנסת, אחר שהוא מקום המיועד לתפלה לרבים. וכשם שבבית הכנסת מדליקים רק בעזרת הגברים ולא מדליקים בעזרת הנשים, כך יש לנהוג בכותל המערבי. והנשים שאין מי שידליק להן נרות חנוכה, תדלקנה בביתן, כפי הדין המבואר לעיל, אך לא במקומות ציבוריים. ואין לשנות ממנהגי ישראל הקדושים. ויש לעמוד על המשמר שלא לשנות שום מנהג של ישראל קדושים, ואל יבוש מפני המלעיגים עליו, ויקיים בעצמו "ויגבה לבו בדרכי ה'" (דברי הימים-ב, יז).

"יְנַיִם נִקְבְּצוּ עָלַי"

וידוע כמה החמירו רבותינו בכל הדורות בשינוי מנהגי ישראל, ובפרט כאשר יש חשש איסור. לפיכך בהדלקת הנרות בכותל המערבי בעזרת הגברים יוצאות הנשים ידי המנהג להדליק בבית הכנסת, והן שומעות את הברכות על ידי מערכות ההגברה, והוא פירסומי ניסא. אך שתבאנה להדליק בעזרת הנשים בכותל המערבי, דבר זה יש למנוע אותו בכל תוקף.

ונודע כי גדולי רבותינו החזיקו במעוז המנהגים, מחמת נגע ההשכלה, שראשית הקלקול היה במה שזלזלו במנהגי ישראל ומנהגי אבות התמימים, ואחר כך זלזלו במילי דרבנן, ואחר כך זלזלו אף בדברים שתורתנו הקדושה אסרה. ומזה יצאה תנועת ההשכלה הארורה שהרסה את היהדות הצרופה, ומזה יצאו הרפורמים, ומזה

שאלה: בעריכת מסיבות וכינוסים בחנוכה המתקיימים באולמות וכיו"ב, ומתאספים מניין ומתפללים שם תפילת מנחה וערבית, וקודם ערבית מדליקים נרות חנוכה, האם רשאים לכבד ולהניח לאשה מעזרת הנשים שתדליק?

חובת נשים בנר חנוכה

תשובה: ידוע כי אף שנשים בדרך כלל פטורות ממצוות עשה שהזמן גורם אותם, וכמו סוכה לולב ושופר (קידושין כט ע"א), מכל מקום לגבי נר חנוכה חייבות הן כמו האנשים, כמבואר בגמרא (שבת כג ע"א) שנשים חייבות בנר חנוכה, מפני שאף הן היו באותו הנס, ומפרש רש"י שם, שעל ידי אשה נעשה הנס. ולדעת הריטב"א שם, הוא מפני שגם עליהן היתה הגזרה, וכן מוכח בירושלמי (מגילה פ"ב ה"ה). ומטעם זה הנשים חייבות גם בארבע כוסות, ובמקרא מגילה, למרות שהן בכלל המצוות שהזמן גורם אותם, וקבוע להם זמן.

ומכיון שגם האשה חייבת בנר חנוכה, רשאית היא להוציא ידי חובה את בני הבית, וכגון כאשר הבעל הבית נאלץ להיעדר מביתו. אך כאשר הבעל נמצא בבית, הוא מדליק, שעיקר מצוה זו מוטלת על האיש, בעל הבית, והנשים אינן צריכות להדליק גם הן, ויוצאות בזה ידי חובתן, וגם לדעת הרמ"א (סי' תרעא ס"ב) וכפי מנהג בני אשכנז שכל אחד ואחד מבני הבית מדליק נרות חנוכה, מכל מקום מעולם לא שמענו שגם האשה, עקרת הבית, מדליקה גם היא נרות חנוכה, לא היא ולא הבנות, כי הבעל מדליק נרות חנוכה ופוטר את אשתו ובנותיו (עי' במ"ב סי' תרע"א סק"ט וסי' תרעה סק"ט). ואמנם אשה אלמנה או גרושה וכיוצא בזה, חייבת להדליק בביתה נרות חנוכה כדת וכדין בברכה, גם כדי להוציא את בני ביתה בהדלקת נר חנוכה.

מנהג הדלקת נרות חנוכה בבית הכנסת

ואמנם כל זה לגבי חיוב הנשים בנר חנוכה בביתם, אבל הדלקת נר חנוכה בבית הכנסת, אין בזה חיוב מדינאי, אלא הוא מנהג שנהגו בו במאות השנים האחרונות, לפני כ-750 שנה, מתקופתו של הריטב"א (עי' ח"י הריטב"א שבת כג ע"א), ומנהג זה נועד משום פרסום הנס למתפללים הבאים להתפלל בכל יום בבית הכנסת, וכך כתב בשו"ת הריב"ש - נולד לפני כ-693 שנה (סי' קיא) שנהגו להדליק נרות חנוכה בבית הכנסת. ומנהג זה לא היה בזמן הגמרא, ולא בזמן

יצאו הקונסרבטיבים, ודומיהם שבכל דור ודור. הציונות החילונית, הכל יצא מההשכלה הארוורה. ונודע כמה החתם סופר ותלמידיו הגדולים הרעישו על כך, שאם נשנה איזה דבר ממנהגי אבותינו, יהרס ח"ו כל הדת. וכך בכל הדורות, גדולי ישראל עמדו על המשמר לשמור מכל משמר על מנהגי ישראל ללא כל שינוי.

צא וראה מה קרה לאיזה "רבנים", מיעוט שבמיעוט, שפרצו גדרות התורה ומסרו ספר-תורה לנשים לרקוד עמו בשמחת תורה, שהוא התקרבות אל הרפורמים. וכן נתנו לאשה להרצות בבית הכנסת בין מנחה לערבית, או שנתנו לנשים לברך תחת החופה ברכת 'שבע ברכות'. אוי לנו שהגענו לדברים כאלה! ועל גדולי הדור ומנהיגי למנוע רוח רפורמית המנשבת מאותם חוגים שונים, שמתוך רצונם להאחיב את התורה על הציבור, טועים ומשנים את מנהגי ישראל, כמעשה הרפורמים ודומיהם.

חומרת איסור שינוי המנהגים

וכבר כתב הרמ"א - נולד לפני כ-490 שנה (סי' תר"צ סי"ז) בשם ארחות חיים, וכן במג"א (ס"ק כ"ב) בשם מהרי"ק (שורש קנ"ד) שאין לשנות שום מנהג, ובפרט בבית הכנסת, כמו שכתב הרמ"א (סי' תרי"ט סי"א) שאל ישנה אדם ממנהג העיר אפילו בניגונים. ובספר נחלת שבעה - נולד לפני כ-390 שנה (תשובות, סי' עז) כתב על מדינה אחת בדורו: "כי אנכי היודע ומכיר את טיב זקני מנהיגי מדינת אשכנז, היושבים בערי פרזים, שכמעט המה מוסרים את נפשותם שלא לעבור על מנהג".

ובשו"ת כתב סופר - נולד לפני 204 שנה (אבן העזר סי' מה) כתב בנידונו, שכן נהוג בכל תפוצות ישראל, ומי הוא זה אשר ירים ראש לעשות מעשה לכתחילה, אשר כבר הורה זקן גאון ומפורסם ומקובל בכל העולם, ומי הוא זה אשר יעשה מעשה נגד הנהוג, ואין זה רק מאלו קלי הדעת, אשר מקלם הגיד להם לשנות מנהגי ישראל, וגם לבם בהוראה וחכמה מה להם.

ובשו"ת מהרש"ם - נולד לפני 184 שנה (ח"ה סי' ח) הרעיש בנידונו על מה שרצו לשנות מנהגי ישראל. גם בשו"ת לבושי מרדכי - נולד לפני 175 שנה (או"ח מהדו"ק סי' כג) כתב שאיסור גמור הוא לשנות מנהגי ביהכ"נ, אשר הכל בקבלה מאבותינו ורבותינו מוסדי דור ודור. וכן בשו"ת שערי צדק - נולד לפני 202 שנה (יו"ד סי' קצ"ט) כתב שהדבר פשוט דאיסור גדול הוא לשנות מנהגי ישראל מעולם.

והגאון רבי משה פיינשטיין בשו"ת אגרות משה - נולד לפני כ-125 שנה (או"ח ח"ב סי' מג) כתב לענין ישיבת נשים בסוף בית הכנסת, מפני שהן טוענות שקשה להן לעלות לקומה הגבוהה לעזרת הנשים, היא אינה טענת אמת, שכל זה עושות בשביל זלזול במחיצה, ומתוך רצון לשנות מנהגי ישראל קדושים, ולכן צריך למחות בתוקף שלא לשנות, ובזכות קדושת בית הכנסת יתברכו מן השמים.

לעמוד על המשמר מפני פורצי גדר

ועוד כתב בשו"ת כתב סופר (ח"מ, תשובות נוספות, סי' ז): "עתה ידע שער בת עמי, איך רבה רעתם, אשר החלו זה ימים רבים לשנות מנהגי ישראל, ולעקור תקנות קבועות, ולשנות נוסחי תפלה, עד כי מרעה אל רעה יצאו, מי מלל כזאת לבית ישראל, אשר יתאספו

אנשים אשר בשם 'רבנים' [ראבי"י] יכוננו, ויכפרו לעיני כל ביסודי ושרשי האמונה, והמה לאשמת העם להתיר אסורים קלות וחמורות, ערו ערו עד היסוד, מום בם, לא ירצו לעמוד לפני העדה ולשרת בקודש. עם ה'! חזקו ונתחזקה בעד תורת אלקינו, והגדרות אשר היו מימי קדם לנו לחומה, אותם נחזק, והגדרות והסייגים והמנהגים אשר הם שומרי הבית, לא נפיל מהם דבר, ולא יניעום אנשי רשע, וכל המרים ידו נגדם, דעו כי בראשו נגע, ודיבר סרה על אבותינו הראשונים הקדושים שישדום, ועל חכמי הש"ס אשר קבלה בידם, אין בית-דין יכול לבטל דברי בית-דין חבירו, אלא אם כן גדול ממנו בחכמה ובמנין".

וסיים הכתב סופר כי "האיש אשר בזדון לבו ובגובה אפו יאמר לבל לדרשם, עליו נאמר "עֵין תִּלְעַג לְאָב וְתִבּוֹז לְיָקֶהת אָם" (משלי ל יז), ולא יהי' לו משליך חבל בגורל בקהל ה' (עפ"י מיכה ב ה), לכן לא תאבו ולא תשמעו אליהם, כי ביקשו הדיח אתכם מאת ה' אלקינו, והבוחר בתורה ובמשה ובישראל עמו הוא יערה ממרום רוחו עלינו, וישיב לבב התועים, כי יזכרו את ה' לשמור ולעשות ככל המצוה אשר קבלנו מאבותינו, ואשר ציוו עלינו זקנינו חכמינו".

ולכן כאשר באות נשים לכותל המערבי לעזרת הנשים, ורוצות להדליק שם נרות חנוכה, יש למנוע זאת מהן, ולהסביר להם שזה שינוי מנהגים ומהווה פגיעה בכל אבותינו ורבותינו מדורי דורות, ומוציאים לעז על כל רבותינו, וכי שינוי מנהגים כאלו זה התקרבות לרפורמים ולקונסרבטיבים, ויש להתרחק מהם כמטחווי קשת. להסביר את זה, ולמנוע מהן את הדלקת נרות חנוכה בכותל, וכל שכן במסיבות שמתאספים אנשים, שיעשו זאת על ידי האנשים.

Yitzhak Yosef
The Rishon Lezion Chief Rabbi Of Israel
President of The Great Rabbinical Court

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרבני הגדול

בס"ד, י' אדר תשע"ז
ז"ז/715-4

דברי ברכה

הנני לברך בזה את המוציאים לאור עלון "עין יצחק" מידי שכתב, הכולל מאמרים ותשובות בהלכה, בענינים אקטואליים בחיי היום יום, ערוכים ומסודרים בטוב טעם ודעת, דבר דבור על אופניו, וראוי הוא להעלותו על שלחן השבת, ויהיה לעונג שבת רחנני.

אשריהם ואשרי חלקם שמוכים את הרבים בדברי תורה שבכתב, כי לא ניתנו שבתות וימים טובים לעם ישראל אלא כדי שיעסקו בתורה הקדושה.

ויהי רצון שחפץ ה' בידם יצלח, להגדיל תורה ולהאדירה בכריאות גופא ונהורא מעליא, שובע שמחות וכל טוב.

בברכת התורה,

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרבני הגדול

